

SVs prinsippprogram

2023-2027

Sosialisme på norsk

For de mange – ikke for de få

Innhold

Sosialisme på norsk	4
Frihet	7
Demokrati	8
Nærmakt	10
Staten	11
Velferd	12
Arbeid	14
Økonomi	16
Natur og klima	18
Feminisme	20
Urfolk	22
Antirasisme	24
Solidaritet	26
Fred og sikkerhet	28
Sosialisme nedenfra	30

Sosialisme på norsk

Sosialisme på norsk kommer ikke fra en bok eller en teori, men fra dype trekk og praksiser i vår kultur og historie. Fellesskapstradisjonen ser vi i hverdagen, på arbeidsplassen, på dugnad for korpset eller velforeningen. Sosialisme på norsk er ikke en framtidstopi. Fellesskapstradisjonen har dype røtter i historien vår, kjempet fram av overbevisning om at utfordringer må løses sammen. Det er denne tradisjonen vi kommer fra, og som vi vil bygge samfunnet videre på.

SV har utspring i den radikale, folkelige tradisjonen som har båret fram det norske demokratiet og velferdsstaten. Vi er en del av arbeiderbevegelsen, kvinnebevegelsen, den antirasistiske bevegelsen, fredsbevegelsen og miljøbevegelsen. Vi bygger på arbeiderbevegelsens og fagbevegelsens klassekamp for fordeling og velferd. Vi bygger videre på kampene utkjempet av samer, småbrukere, kystfiskere og målrørsla om retten til kultur, sted, ressurser og språk. Vi står sammen med frigjøringsbevegelser som kjemper for retten til å være den man er, eller til å elske den man vil, og med dem som jobber for fred og internasjonal solidaritet. Vi tar prinsippene og verdiene som disse bevegelsene har kjempet fram, inn i vår tid.

Historisk har fellesskap vært det norske samfunns og den norske sosialismens viktigste strategi for overlevelse og realisering av muligheter. Sterke fellesskap, hvor hver og en ses på som en ressurs, har vært nøkkelen til å lykkes i både små og store samfunn.

Samfunnet vårt er tufta på ressursene i havet og på landområder som høyfjell, vidder, fjord- og kystlandskap og fruktbare lavland med skoger og åkervidder. I et land med spredte og sparsommelige ressurser har vilkårene for opphoping av økonomisk og politisk makt vært begrensede. Historisk sett har ikke Norge hatt noen adel, slik resten av Europa har, og kongen har vært fjernt fra folk. Dette har likevel ikke vært noen garanti mot maktovergrep eller fattigdom. Vi har hatt storbønder, rike handelsmenn og mektige væreiere. Men i kampen mot sosiale forskjeller i Norge har det innfløkte landskapet med små og spredte

bygder i seg selv fremmet lokal styring. En slagkraftig kvinnebevegelse har bana vei for likestilling og gitt kvinner rett til arbeid, utdanning, politisk deltakelse, selvbestemt abort og vern mot vold.

Mange varianter av fellesskaplige ordninger preget bygd og samfunn, fra uformelle institusjoner som tok vare på dem i lokalsamfunnet som trengte omsorg, til større prosjekter utført på dugnad. Fiskeriene og jord- og skogbruket omsatte produktene sine gjennom samvirkeorganisasjoner. I samenes tradisjonelle samfunnsorganisering sørget siida-systemet for fordeling av makt og ressurser, mens lokal etablering av kraftlag, boligbyggerlag, samvirkelag og sparebanker var måter å løse felles utfordringer og gi muligheter på.

Sterke fagforeninger som sto opp for arbeiderne i Norge, ble kjempet fram, særlig i kjølvannet av industrialiseringen. Fagforeninger som står opp for arbeidernes rettigheter, demokrati og rettmessige del av verdiskapningen, er avgjørende i et sosialistisk samfunn. Vannkraften, som spilte en viktig rolle i deler av industrialiseringen, ble sikret for fellesskapet med innføring av hjemfallsretten. Denne tradisjonen med sikring av naturressurser for fellesskapet ble videreført da staten sikret seg et omfattende eierskap i oljenæringen.

Små forskjeller i makt og rikdom er grunnleggende for sterke fellesskap, folkestyre og velferd. Mennesket er et flokkdyr, og det er styrken i samarbeidet som avgjør vår overlevelse. Folk har gjensidig ansvar og bruk

for hverandre. Felles oppgaver utføres best gjennom samarbeid framfor konkurranse. Interessemotsetninger bør løses på demokratisk vis. Det er dette sosialisme på norsk vil styrke og bygge videre på.

Alle mennesker er ikke bare like mye verdt, de innehar også viktig kompetanse og er ressurser for hele samfunnet. Fellesskapets viktigste oppgave er derfor å legge til rette for at mennesket kan utfolde seg fritt og delta i utviklingen av samfunnet. Dette krever sterke fellesskap som har rom for et stort mangfold av perspektiver, bakgrunner og livsvalg. Mangfoldet gir styrke og kompetanse i møte med utfordringer og muligheter. Solidariske fellesskap med små forskjeller er en grunnleggende verdi i velferdsstaten og folkestyret, og en forutsetning for frihet.

På samme måte som mangfold er en styrke for mennesket, er mangfold i naturen en styrke. Overalt på jorda har mennesket greid å tilpasse seg en stor variasjon av livsvilkår. I størstedelen av menneskets historie har naturen vært rammene for enkeltmennesket, samfunnet og kulturen. Til tross for høyt utviklet teknologi og framvekst av store byer er menneskene en del av naturen vi lever i og med.

Når den tekniske og økonomiske makta i den rike delen av verden nå gjør det mulig å gripe inn i og styre naturprosesser på alle nivåer, er det særlig viktig å legge til grunn at naturen er en kompleks helhet som mennesket bør tilpasse seg og ikke prøve å fri seg fra. Kompleksiteten og mangfoldet er i seg selv en kvalitet som gjør at naturen på alle nivåer – fra de minste organismene til den enorme biosfæren – er sterkere og mer livskraftig. Naturen er vi helt avhengige av, men vi er likevel i ferd med å endre livsgrunnlaget vårt for alltid. Menneskeskapte klimaendringer og tapt naturmangfold utgjør den mest alvorlige trusselen menneskeheten har stått overfor. Manglende solidaritet med dem som kommer etter oss, og med dem som lever i deler av verden som rammes hardere av disse krisene enn oss, gjør at det grønne skiftet tar for lang tid og har for få virkemidler. Vi som lever i dag, bruker i stort tempo opp verdens naturressurser og fortsetter utslippene som ødelegger natur og klima.

Fellesskapet har alltid blitt utfordret av dem som ønsker egen vinning på bekostning av andre. Sterke pengeinteresser og en nyliberal ideologi har styrt økonomien i retning av stadig mindre demokratisk kontroll. Etter flere tiår

med nyliberale reformer retta mot å krympe statens makt og deregulere markeder er vi i dag underlagt en form for kaoskapitalisme. Nyliberalismen har effektivt fjernet barrierer for kapitalen, samtidig som den har drevet fram en økonomisk globalisering som de politiske institusjonene ikke har klart å holde følge med. Konsekvensen er en kompleks internasjonal økonomi som det er utfordrende for nasjonalstatene å styre, og en kapitalisme som i liten grad tøyles. Vi har fått en kaoskapitalisme som tjener stadig færre, men som rammer og ødelegger livet til desto flere.

Konsekvensene merkes i hverdagen, på arbeidsplassene og på kroppen til folk. Når styringen gjøres usynlig, svekkes innflytelsen over egen hverdag. Det skaper avmakt og sinne, og det fører til ydmykelse. Når forskjellene øker, makta blir fjern, og rammene for å være menneske innordnes kapitalens makt, svekkes menneskets frihet.

Vi vil snu denne samfunnsutviklingen og bygge et mer demokratisk samfunn som setter menneskenes livskvalitet og naturens bæreevne foran kapitalens krav om stadig økende avkastning.

Sosialister vil alltid kjempe mot systemer som utnytter og svekker fellesskapet. Sosialismen er et frigjøringsprosjekt fra maktstrukturer som reduserer og innskrenker livsrommet til mennesket. Vi kjemper for et mer mangfoldig samfunn der mennesker har ulik kultur og bakgrunn, får elske den de vil, og får være den de er. Mangfold er en styrke for samfunnet. Sterke fellesskap og levende demokratier kan kun skapes av frie mennesker i samfunn med små forskjeller, hvor alle har reell mulighet til deltakelse.

Kapitalismen har ført med seg store økologiske konsekvenser. På samme måte som mennesker blir gitt liten verdi, underordnes natur og klima kortsiktige kapitalinteresser og målet om vedvarende vekst. Unike økosystemer ødelegges og forringes dag for dag, samtidig som katastrofale og ukontrollerbare klimaendringer blir mer og mer sannsynlige. Natur- og klimaødeleggelser kaster oss inn i stadig nye kriser, fra jord- og vannmangel til uro og konflikt. Det er avgjørende at framtidig

samfunnsutvikling skjer i samspill med, og ikke på bekostning av, biologisk mangfold og den naturen vi til enhver tid er avhengige av.

I en sosialisme for vår tid sidestilles målet om sterke fellesskap med små forskjeller og stor grad av mangfold med målet om sterke økosystemer med stort artsmangfold. Vi mennesker er ikke bare avhengige av naturen; vi er en del av den, og vi deler dens skjebne.

Vår tid preges av kriser som har en globalt ødeleggende kraft. Da må vi ta i bruk styrken som ligger i fellesskapet, og løse utfordringene sammen.

Dette programmet synliggjør hvilke prinsipper SV legger til grunn når vi utvikler vår politikk. Vi søker ikke å tegne opp et nøyaktig bilde av hvordan et sosialistisk samfunn ser ut, men å peke ut en retning for samfunnsutviklingen. SVs prinsipper om demokratisk styring og justering til lokale forhold betyr at veien blir til mens vi går.

Frihet

Prinsipper:

Alle mennesker skal ha frihet til et godt liv og til utfoldelse. Alle skal ha reell mulighet for deltakelse – og frihet fra materiell nød, undertrykkelse, utnyttelse og ydmykelse.

Langsiktige mål og strategier:

Frihet skapes gjennom fellesskap, ikke gjennom en konkurranse der alle må kjempe for sin egen individuelle status. Mennesker er bundet sammen i sterke fellesskap – vi er avhengige av hverandre. Men denne avhengigheten kan også skape grunnlag for negativ sosial kontroll som begrenser friheten gjennom å låse mennesker fast til normer og regler. Derfor må fellesskapet være mangfoldig og gi rom for ulike typer livsutfoldelse, slik at ikke konformitetspress og undertrykkelse presser folk ut.

Frihet er å ikke begrenses av undertrykkende strukturer og å ha makt til å forme sitt eget liv. Det forutsetter at vi har tilgang til ressurser som gjør at vi har mulighet til å leve et godt liv, med tak over hodet, mat, økonomisk handlingsrom, tilstrekkelig tilgang på gode offentlige tjenester, det offentlige rom og grunnleggende materielle goder. Det forutsetter også en levende natur som ikke er truet av klima- og miljøødeleggelser. Men fellesskapet skal også gi rom for å velge egne livsveier, være den vi er, og elske den vi vil.

I dag begrenses friheten på mange områder. Vi har et økonomisk system hvor menneskets frihet underkastes kapitalens behov for profittmaksimering, og som tvinger arbeidstakere inn i strukturer for utbytting der faglige rettigheter svekkes og lønns- og arbeidsvilkår undergraves. Mange opplever motstand i møte med velferdstjenestene, og ydmykelse og motløshet på grunn av rigide regler og mistenkeliggjøring. Vårt mål er at ansatte i velferdstjenestene skal kunne gjøre individuelle vurderinger for å hjelpe folk som trenger det. Systemet skal bygge opp folk, ikke bryte dem ned med meningsløse regler og begrensninger.

Mange opplever at arbeidsgiver utnytter sin makt, og at de har få muligheter til å styre hvordan oppgavene skal utføres. Kombinert med et arbeidsliv med umenneskelige krav til prestasjon slites mange ut lenge før de når pensjonsalder. Snevre kjønnsroller holder oss alle i ufrihet, og særlig dem av oss som bryter med dagens normer. Rasismen setter ulike hudfarger, etnisiteter, religioner og kulturer opp mot hverandre.

Det er et stort problem at mange med funksjonsvariasjon utsettes for diskriminering og frarøves frihet og mulighet til deltakelse. Vi må sikre universell utforming, individuell tilrettelegging og nødvendig assistanse, slik at alle kan delta i samfunnet på lik linje.

Så lenge denne undertrykkelsen eksisterer, vil det alltid være ufrihet. Frihet fra undertrykkelse oppnås kun gjennom kollektiv frigjøringskamp.

Disse strukturene bygger på et negativt menneskesyn som er uforenlig med sosialismens frihet. Vårt mål er å erstatte dem med et fellesskap på menneskets premisser. Vi legger til grunn et positivt menneskesyn hvor hvert enkelt menneskes frihet er en styrke for helheten. Mangfold er en styrke i økologien, og det er det for oss mennesker også. Et mangfoldig fellesskap gir rom for ulike livsvalg, leveste, perspektiver og erfaringer. Dette mangfoldet gir fellesskapet kompetanse til å overkomme utfordringer og se nye muligheter. Fellesskapet må kontinuerlig utfordres til mer mangfold og aldri underkastes kapitalen, formynderskapet, patriarker av ulike slag, hat eller annet som vil innskrenke fellesskapets grenser og utnytte individet.

Demokrati

Prinsipper:

Bred demokratisk deltakelse er veien til de beste beslutningene for samfunnet. Demokrati forutsetter at alle har nok ressurser til å delta likt, og det forutsetter vern av mindretallet, respekt for de politiske og sivile rettighetene og en åpen, tilgjengelig og opplyst offentlighet.

Langsiktige mål og strategier:

Konsentrasjon av makt og rikdom og autoritære strømninger er ødeleggende for et fritt, åpent og opplyst demokrati. Forskjellene i Norge og i verden øker. Tilgangen til politiske prosesser begrenses til stadig færre i økonomiske eller politiske eliter. Framveksten av de store teknologi-gigantene fører til ytterligere kontroll og konsentrasjon av makt. Demokratiet og den frie offentligheten er under press, og avmakta i befolkningen øker.

Ytringsfriheten er en grunnplanke i det åpne samfunnet. Et samfunn med sterk ytringskultur forutsetter at det er trygt å ytre seg, og sterkt ytringsvern rettfærdiggjør ikke hetsende og hatefulle ytringer. I dag foregår svært mye av den offentlige debatten på noen få digitale plattformer som er styrt av kommersielle interesser. Det har bidratt til en samfunnsdebatt preget av hatytringer, særlig mot minoriteter.

Derfor må det føres en aktiv politikk for å få en fri, åpen og opplyst offentlig samtale som flest mulig kan delta i. Vi må ha frie redaktørstyrte medier og allmennkringkastere. En demokratisk offentlighet krever informert innsyn i forvaltningen samt folkevalgt kontroll av all utøvelse av offentlig myndighet. Prinsippet om maktfordeling mellom statsmaktene må ivaretas, og de folkevalgte organers suverenitet må forsvares mot en flytting av makt til utøvende organer og overnasjonale organer uten tilstrekkelig demokratisk kontroll. Statsoverhodet i Norge bør være folkevalgt.

Demokratiet utfordres også av en galopperende teknisk og økonomisk

sentralisering som konsentrerer makta hos eksperter og kapitaleiere og flytter den vekk fra de folkevalgte. Handelsavtaler og økt rettsliggjøring er en sterk driver for denne utviklingen. Dette bør motvirkes med økt makt til folkevalgte organer. SV går imot norsk medlemskap i EU. EUs traktatfestede markedsliberalisme, som også ligger til grunn for EØS-avtalen, er til hinder for demokratisk politisk styring og fordeling så vel i Norge som i Europa.

Teknologi-gigantenes økte makt krever regulering både nasjonalt og internasjonalt. Disse selskapene samler inn og tar eierskap til store mengder data om oss og om hvordan vi samhandler som samfunn. Slike data må anses som personlig eiendom på individnivå og som en felles ressurs på samfunnsnivå. De bør derfor underlegges demokratisk kontroll og regulering, og vi må sikre et sterkt personvern både i møte med kommersielle selskaper og overfor offentlige myndigheter.

Fri kunst og kultur har en sentral rolle i samfunnet og demokratiet. Kunst og kultur er både et gode i folks liv og ytringer som kan romme et mangfold av uttrykk og perspektiver. Kunstens frihet innebærer også frihet til å være utfordrende og til å fremme marginaliserte, ignorerte og maktkritiske perspektiver. Målet med kulturpolitikken er derfor å spre makt og gi flere mulighet til å oppleve og delta i kunst- og kulturlivet. Kulturpolitikken må styres på demokratisk vis, med armlengdes avstand til de kulturfaglige beslutningene.

Utdanning er sentralt for å gi mennesker mulighet til å delta som likestilte borgere

i demokratiet og se kritisk på samfunnet rundt seg. Utdanning skal være frigjørende, ikke disiplinerende eller indoktrinerende. Den skal bidra til selvstendighet og motvirke forskjeller. Vi legger til grunn et bredt syn på utdanning som dannelse av hele mennesket, ikke bare som leverandør av kompetanse til næringslivet og samfunnet ellers. Utjevning av muligheter i stedet for videreføring av klasseskiller blir derfor et demokratisk mål innenfor utdanningssystemet. Vi verdsetter både praktisk, estetisk og teoretisk kunnskap og anerkjenner at slik kunnskap og slike ferdigheter ikke er motsetninger.

Språk er makt. Likestilling mellom målformene nynorsk og bokmål er et viktig prinsipp, og språkene må sikres reell likestilling på alle samfunnsområder.

Flere må få tilgang til demokratiet. Skal vi oppnå et demokrati med likhet mellom folk, må makta utjevnes, og alle må sikres ressurser og muligheter til å delta. Derfor bør stemmeretten utvides til å gjelde flere.

Nærmakt

Prinsipper:

Beslutninger bør tas så nær og med så stor innflytelse fra dem det gjelder, som mulig. Flest mulig bør delta i mest mulig av det som besluttes i samfunnet. Nærhet bør gi forrang til å høste av og forvalte lokale ressurser.

Langsiktige mål og strategier:

Makt og innflytelse har blitt stadig mer sentralisert og fjernere fra folks hverdag. Beslutninger flyttes til sentralstaten, styrerom, store selskaper og overnasjonale frihandelsmekanismer utenfor demokratisk kontroll. Lokalsamfunn og folk opplever avmakt når de ikke kan påvirke beslutninger som angår dem. Det er en styrke for samfunnet at flest mulig deltar i slike beslutninger.

Demokrati er mer enn å delta i valg annethvert år. Så mange som mulig bør kunne ta direkte del i beslutningene som fattes i samfunnet, i tillegg til å velge representanter som tar beslutninger på våre vegne på et så lokalt nivå som mulig. Spesielt gjelder dette saker som direkte påvirker folks dagligliv. Derfor vil SV styrke og etablere nye kanaler for direkte folkelig deltakelse og innflytelse. Mindretallsvern skal også ivaretas når demokratiet gjøres mer deltakende. SV støtter alltid barns rett til å si sin mening og bli hørt, menneskerettighetenes vern av urfolk, minoriteter og alles grunnleggende rettigheter. Disse skrankene må gjelde både ved deltakerdemokrati og ved representativt demokrati.

Avstanden til beslutninger og innflytelse skal være så kort som mulig. Lokale fellesskap som bydeler, grender, arbeidsplasser, borettslag og kommuner må få økt makt i saker som angår dem. Lokaldemokratiet bør ha en sentral samfunnsutviklerrolle, sosialt og økonomisk. Skal vi lykkes med reell lokal bestemmelse og utjevning av forskjeller på lokalt plan, må vi også sikre at kommunene har nok ressurser og god økonomi.

Lokalsamfunnene bør ha forrang til å høste og forvalte ressursene sine på bærekraftig og demokratisk vis innenfor nasjonale rammer. Spesielt må innflytelsen være stor når det gjelder sjø- og jordressurser, som på mange måter har formet kultur og sted, og hvor lokal kunnskap er avgjørende for bærekraftig høsting og fangst. Havet tilhører fellesskapet og skal komme kystsamfunnene til gode. Naturmangfoldet, jordressursene og kulturlandskapene må holdes i hevd av hensyn til lokalsamfunnet og kommende generasjoner.

Lokal medbestemmelse kan imidlertid ikke være ubegrenset. Det er også behov for nasjonal og regional styring for å sikre viktige politiske mål, som forvaltning av menneskerettighetene, natur og areal og ivaretagelse av grunnleggende behov, minoriteter og sårbare gruppers interesser.

Makt og innflytelse kan og bør være nærmere folk. Et sosialistisk demokrati handler om at også arbeidsliv og økonomi skal styres og eies demokratisk i fellesskap – av arbeiderne selv, av lokalsamfunnene, av innbyggerne som bruker virksomheten direkte, eller av lokale eller nasjonale myndigheter. Vi ønsker mer demokratisk styring og mindre marked. Mer folkemakt og mindre pengemakt.

Staten

Prinsipper:

Staten skal spre makt og rikdom og sikre at alle har lik rettssikkerhet.

Langsiktige mål og strategier:

Historisk sett har staten blitt rettferdiggjort på bakgrunn av et negativt menneskesyn, hvor en mektig stat som opprettholder lov og orden, er avgjørende for å hindre konflikt og krig. Denne rettferdigjøringen er utilstrekkelig. Vi bygger politikken vår på et positivt menneskesyn og er overbeviste om at alle besitter klokskap som er viktig for fellesskapet. Statens viktigste oppgave er derfor å spre makt og rikdom slik at alle kan delta, for å styrke fellesskapet, tilliten og rettssikkerheten. Staten skal ikke stille seg over folket som en dømmende kraft som vet best. Staten skal tjene folket og motvirke urettferdighet.

Staten har tilgang til, og bruker, svært inngripende virkemidler som vold, tvang, overvåkning og frihetsberøvelse for å løse sentrale oppgaver. Det er alltid stor risiko for maktovergrep, som historisk sett alltid har rammet de marginaliserte hardest. Rettssikkerheten er fremdeles skjevt fordelt når det gjelder hvem som utsettes for kriminalitet, statlig overgrep og justismord, og hvem som har tilgang på rettshjelp. Det kreves stadig større ressurser for å orientere seg i lover og regler og føre fram sin sak. Lover og regler bør være forståelige for alle, og tilgang på juridisk ekspertise må være rettferdig fordelt.

Staten har blitt gitt mange fullmakter. Fullmaktene er gitt under tillit fra folket, og da er det avgjørende at rettssikkerheten og den demokratiske kontrollen er sterk. Staten blir bedre av mer demokrati, åpenhet og medbestemmelse. Markedstenkningen i styringen av staten må vekk. Den må erstattes med tillit til menneskene som velferdsstaten er til for, og tillit til dem som jobber der. Staten bør være sekulær og livssynsnøytral. Forvaltningen av staten har gjennom flere

tiår blitt formet av nyliberal markedsideologi som har skapt stor avstand mellom staten og menneskene den skal tjene. Nyliberalismen har skapt en blind tro på at markedsstyring er den eneste naturlige måten å organisere samfunnet på. Mennesker reduseres til kunder og brukere, og ansatte blir produsenter og rapportører. Dette fører til økte forskjeller, både demografisk og geografisk, og bidrar til avmakt og mistillit.

Vårt mål er ikke mer stat i seg selv, men mer fellesskap og demokrati. Det kan bety mer makt til lokale demokratiske organer og en mer demokratisk stat. Staten skal støtte folk, ikke støte dem ut.

Velferd

Prinsipper:

Offentlig velferd skal utjevne og utligne forskjeller slik at alle kan delta i samfunnet på like premisser. Velferden skal bygge på universelle rettigheter. Den skal styres etter sosiale formål, ikke etter fortjeneste og bunnlinje, og den skal styres av de ansatte og innbyggerne som bruker den, innenfor demokratisk vedtatte rammer.

Langsiktige mål og strategier:

Velferdsstaten er et resultat av politisk kamp gjennom mange årtier. Både lokale initiativer og nasjonale bevegelser har stått sentralt i denne kampen. Ingen velferdsstat uten arbeiderbevegelsens krav om universelle velferdsytelser, ideelle organisasjoners utvikling av velferdstjenester nedenfra og kvinnebevegelsens krav om å kunne kombinere familie og arbeid.

Maktforskjellene i samfunnet kommer til uttrykk gjennom velferdsstatens organisering og innhold, og i hvilken grad den er finansiert gjennom et rettfærdig og omfordelende skattesystem. Når noen gruppers grunnleggende behov ikke dekkes av velferdsstaten, må det forstås som et uttrykk for at de mangler makt til å påvirke velferdsstatens utforming og innhold. Velferdsstaten er alltid under utvikling og alltid under angrep. Vårt mål er en raus og human velferdsstat.

Velferdsstaten angripes av dem som vil markedsrette offentlig sektor. De har dreid formålet bort fra det sosiale og faglige og over til bunnlinje og fortjeneste. Bort fra tillit til fagfolk i møte med dem som bruker tjenesten, til styring ovenfra gjennom mål og rapportering og press på bemanninga.

Alle bør ha lik tilgang på velferd, og velferden bør være underlagt demokratisk kontroll. Derfor må den være offentlig og ikke kommersiell. En skal ikke kunne kjøpe seg til bedre grunnleggende velferd. Markedsstyring og konkurranseutsetting skal erstattes av

offentlig egenregi og samarbeid med ideelle leverandører.

Den generelle sentraliseringen av beslutninger i offentlig velferd har økt avstanden til dem som trenger velferd. Sentraliseringen gjør at velferdsstaten for mange kan oppleves som fjern, dominerende og ydmykende. Det skaper avmakt når en er avhengig av offentlig sektor og blir overlatt til seg selv i mengden av ordninger, uten reell mulighet til å påvirke avgjørelser som angår ens eget liv.

Velferdsstaten skal være styrt av de ansatte og av borgerne som bruker tjenestene, under rammer som er satt av folkevalgte organer. Utformingen og utøvelsen av velferdstjenester må skje nært og være tilpasset forskjellige behov ulike steder i landet.

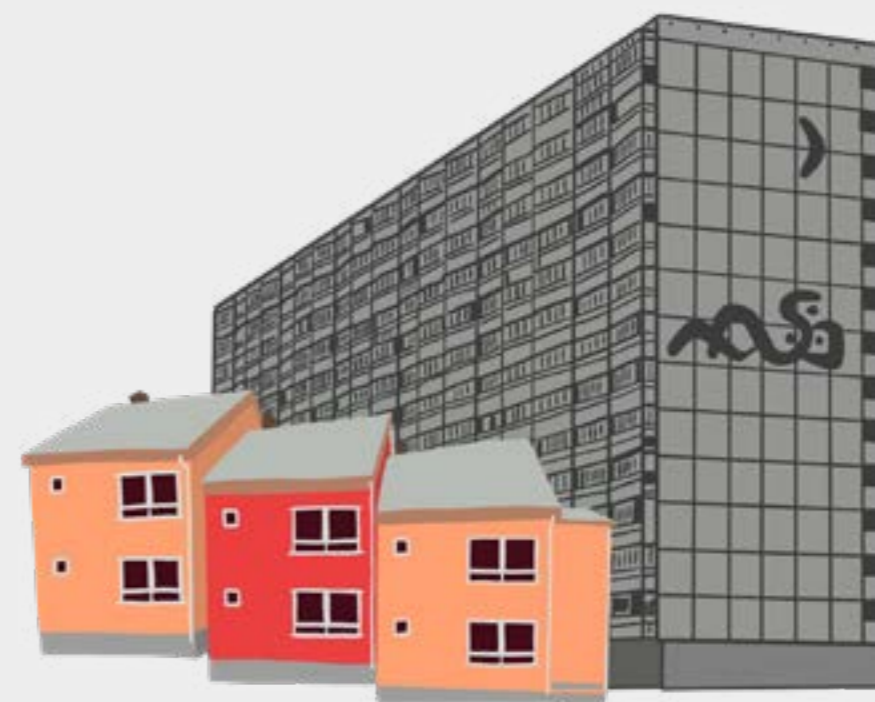
Velferden må hele tiden forbedres, og det gjøres best med å satse på dem som jobber i velferdssektoren. Velferdsyrkene er i stor grad kvinnedominerte. Økt grunnbemanning, likelønn og et trygt arbeidsliv i offentlig sektor er derfor viktig både for å forbedre velferden og for å oppnå et likestilt arbeidsliv.

Unge faller utenfor en rekke ordninger i velferdsstaten. Velferden skal være for alle, uavhengig av alder. Vi kan ikke akseptere at lærlinger, studenter og unge som trenger ytelse fra det offentlige, lever langt under fattigdomsgrensa.

I årene framover er det behov for å omfordele fra privat rikdom til velferd for oss alle. Vi

vil utvikle offentlig velferd til å omfatte nye områder. Tann- og synshelsetjenester skal være likestilt med andre helsetjenester. Oppvekst bør bli et satsingsområde for å videreutvikle velferden. Alle skal ha rett til en bolig, og det skal være et politisk ansvar å sikre dette gjennom regulering av bolig- og leiemarkedet, offentlig boligbygging og etablering av en demokratisk, selveid og ikke-kommersiell boligsektor.

En sterk velferdsstat, med muligheter for alle, små forskjeller og sikkerhetsnett, er ikke en utgift, men en investering. Lønnsomme investeringer i mennesker og fellesskap gir et produktivt næringsliv og et bedre samfunn med stor grad av tillit.

Arbeid

Prinsipper:

Alle som kan jobbe, bør sikres anstendig arbeid. Alle skal ha en lønn å leve av og en jobb å leve med. Det skal være små lønnsforskjeller og gode livsbetingelser uansett arbeidsplass. Vår felles arbeidsinnsats skal komme alle til gode.

Langsiktige mål og strategier:

En kapitalistisk økonomi kjennetegnes av at samfunnet er delt i to klasser, der én lever av å selge arbeidskraften sin, mens den andre, kapitalistene, lever av andres arbeid. Innenfor denne todelingen er det imidlertid stor variasjon. Noen lønnstakere har skyhøye lønninger, mens andre eier en liten bedrift med to ansatte. Bønder og fiskere eier gjerne sin egen arbeidsplass samtidig som de lever av arbeidet sitt. Mange arbeidstakere jobber i offentlig sektor. Andre har ikke lønn, men lever på ytelser.

På tross av dette store spennet er det hovedsakelig to grupper i samfunnet: de som primært lever av sin arbeidskraft, og de som primært lever av formue. Hvordan samfunnets ressurser fordeles mellom disse to gruppene, bestemmes stort sett av hvor godt organisert arbeidstakerne er gjennom fagforeninger med evne til kollektiv lønnskamp. Jo større arbeiderkollektiver, jo bedre evne til lønnskamp for lavtlønte. En forutsetning for at vi skal oppnå en sosialistisk fordelingspolitikk, er at maktforholdet mellom arbeid og kapital endres i favør av arbeiderne.

Arbeidstakernes makt til å organisere seg gjennom fagbevegelsen er den viktigste mekanismen for omfordeling av makt og rikdom. Gjennom fagorganisering kjemper ansatte også for medbestemmelse på egen arbeidsplass og vern mot urettferdig behandling fra sjefer, enten de jobber i offentlig eller privat sektor. Dette er en kamp om frihet. Frihet fra å bli tvunget til å innordne seg, frihet over egen arbeidshverdag, frihet fra å være avhengig av arbeidsgiver. Vi vil redusere

arbeidsgivernes mulighet til å bestemme over arbeidstakerne og dermed øke arbeidstakernes frihet.

Vi vil ha et samfunn der man ikke må konkurrere seg til toppen for å få et godt liv. Uansett hvilken posisjon en har i arbeidslivet, skal en ha gode arbeidsvilkår, verdighet og medbestemmelse. Utnyttelse av importert arbeidskraft ved å omgå norske lønns- og arbeidsvilkår har store negative konsekvenser, herunder sosial dumping, undergraving av lønns- og arbeidsvilkår, dårligere sikkerhet og et høyere antall ulykker, svekkelse av omfordeling og dermed velferd, og tap av kompetanse.

Arbeidsløshet er sløsing med samfunnets viktigste ressurs og innebærer at kapitaleierne kan presse ned lønninger og tilegne seg større deler av verdien som arbeidet skaper. Det offentlige har et ansvar for å legge til rette for at alle som kan jobbe, skal få arbeid. Skal vi klare å ta i bruk flest mulig menneskelige ressurser i samfunnet, må fellesskapet sørge for at alle som kan og vil, får arbeid. Unge må ha rett til å fullføre utdanning og få seg en jobb, og de må sikres vern og rettigheter i møte med et arbeidsliv der unge ofte utnyttes.

I Norge har vi gjennom en sterk fagbevegelse kjempet fram et anstendig arbeidsliv. Vi har en relativt høy sysselsettingsgrad, men arbeidslivet er i dag under angrep. For mange er arbeidsbelastningen for stor, lønna for lav og tilknytningen til arbeidslivet for svak.

Arbeidsbelastningen og lønna er også urettferdig fordelt, med særlig store skillelinjer

mellom kjønn, klasse og sosial og kulturell bakgrunn. Organisasjonsgraden har en negativ utvikling på flere områder, og dette truer arbeidernes mulighet til å bestemme hvordan arbeidet skal organiseres. Tilknytningen til arbeidslivet undergraves av midlertidighet, deltidsarbeid, innleie og arbeid via digitale plattformer.

Derfor vil vi gjøre heltidsarbeid og faste ansettelser til normalen. Vi vil redusere arbeidstiden uten at en går ned i lønn. Produktivitetsvekst kan tas ut i redusert arbeidstid eller utdanning. Lønn, kompensasjon og pensjon må opp for store deler av arbeidslivet, og inntektene må fordeles mer rettferdig. Dagens kjønnsdelte arbeidsliv må endres slik at arbeidsdelingen mellom kvinner og menn blir mer rettferdig. Inntekten til

lavtlønte og kvinnedominerte grupper må i særlig grad økes. For et godt og demokratisk arbeidsliv er det viktig med sterke, aktive fagforeninger og landsomfattende tariffavtaler der de sentrale forhandlingene og streikeretten videreutvikles, ikke svekkes.

Arbeidslivet blir en sentral del av en rettferdig omlegging til nullutslippssamfunnet. Et rettferdig grønt skifte forutsetter målretta arbeid for opparbeidede rettigheter og tariffavtaler. Bare gjennom et fungerende trepartssamarbeid med felles ambisjon om å kutte klimagassutslipp og ivareta naturmangfoldet kan man sikre at den enkelte arbeidstaker ikke bærer byrden. En aktiv grønn industripolitikk som kutter utslipp samtidig som det stilles krav om anstendige arbeidsvilkår, blir en viktig del av omstillingen.

Økonomi

Prinsipper:

En sosialistisk økonomi skal legge til rette for at folk kan skape etter evne og få etter behov, uten at det utfordrer naturens tåleevne. Det økonomiske systemet skal være under demokratisk kontroll, bidra til en rettferdig fordeling av godene og hindre makt-konsentrasjon.

Langsiktige mål og strategier:

Kapitalismens behov for uavbrutt vekst har skapt en sterk forbruksvekst og driver også fram større global og nasjonal ulikhet, en livstruende miljøkrise og destabiliserende finanskriser.

I den nyliberalistiske markedsøkonomien reguleres markedene til fordel for de største og mektigste aktørene. Dagens monopolkapitalisme må derfor reguleres slik at vi får rettferdig konkurranse. Vi må regulere økonomien slik at ingen kan tjene penger på å utnytte og underbetale arbeidsfolk eller ødelegge miljøet, og vi må gi bedre vilkår til de aktørene som bidrar til å løse de store utfordringene i vår tid.

Gjennom økt demokratisk styring av økonomien skal kapitalistisk logikk få en mindre dominerende plass, mens det aktivt legges til rette for et mangfold av sosialistiske praksiser. Dette innebærer ulike former for eierskap – som arbeidereie, samvirker og offentlig eie. Ideelle aktører og selskaper som styres etter andre mål enn ren profittmaksimering, er også viktige elementer i en sosialistisk økonomi. Særlig lokalsamfunnene skal få mer demokratisk eierskap og styring i økonomien. Vårt mål er å endre dagens kapitalistiske system til en demokratisk styrt, sosialistisk økonomi.

For at det økonomiske systemet skal få utvikle seg i samsvar med de økologiske rammene og menneskelige behov, kan ikke vekst i brutto nasjonalprodukt være målet for den økonomiske utviklingen. Vi vil erstatte det med mål om sosial rettferdighet og økologisk bærekraft.

Skal dette være mulig, må de globale markedene underlegges politisk kontroll, det må etableres restriksjoner på kapitalbevegelser, og maktkonsentrasjonen til de multinasjonale selskapene må reduseres.

Den norske økonomien er i stor grad knytta til eksport av råvarer, inkludert energi. SV vil at ethvert land skal kunne ta hånd om sine egne ressurser for å skape arbeidsplasser og verdier gjennom foredling av råvarene, slik konsesjonslovgivningen vår legger opp til.

Demokratisk kontroll over hvordan vi bruker våre egne naturressurser, vil være av stor betydning også i framtiden. Mange lokalsamfunn er tufta på foredling av stedlige ressurser og må få større mulighet til å starte og drive egen verdiskaping.

I dag går for mye finanskapital til investeringer som raskt gir stor gevinst, som boligsektoren og fossil energiproduksjon. Dette skaper finansiell ustabilitet og forsterker klima- og naturskader. Staten må ta kontroll over kapitaltilgangen og styre den mot fellesskapets mål gjennom direkte engasjement, lover og reguleringer, skatter, avgifter og finans- og pengepolitikk. Det offentlige må eie og styre viktige funksjoner, tjenester og infrastruktur på nasjonalt og regionalt nivå. Et progressivt skattesystem, med høyere skattebyrde for dem som har mest kapital, er en forutsetning for sosial rettferdighet. Privat rikdom og offentlig fattigdom er en oppskrift på økt ulikhet.

Produksjonen av materielle goder er bare én side av økonomien. Å investere i mennesker, gjennom god utdanning, velfungerende

helse- og omsorgstjenester og et velutviklet kulturliv som sikrer fysisk og psykisk helse, er avgjørende for å gi folk velferdsutvikling og et godt liv. I Norge har vi i flere tiår lyktes godt med å løse velferdsoppgavene gjennom demokratisk styring av en sterk velferdsstat og kommuner med økonomisk handlefrihet. Markedstenkning i og underfinansiering av offentlig sektor må erstattes med et mer omfordelende skattesystem og økt medbestemmelse til dem som utfører arbeidet i sektoren.

Vårt mål er å skape en økonomi som dekker menneskelige behov innenfor naturens tåleevne. Økonomisk vekst og materielt forbruk fører i dag til en utarming av naturens ressurser og er en trend vi er nødt til å snu. For å lykkes må vi ha en systemendring. Vi må skape en sosialistisk økonomi som ikke har vekst og økt materielt forbruk som grunnleggende insentiver for produksjon. Økonomien må legge til rette for gode livsbetingelser, sirkulært forbruksmønster, mindre ulikhet og mer fritid. Skal dette lykkes i vår tid, må sosialisme på norsk også innebære at en godt finansiert velferdsstat er en del av den grønne omstillingen.

Natur og klima

Prinsipper:

Naturen er alt liv på jorda, også mennesket, og har en verdi som er uavhengig av dens nytte for mennesker. Mangfold i naturen er en styrke som må sikres. Inngrep som har en negativ effekt på naturmangfoldet, skal unngås så langt det er mulig, og der inngrep skjer, må man respektere føre-var-prinsippet, og inngrepet må begrunnes i langsiktige interesser for natur og samfunn.

Langsiktige mål og strategier:

I mange samfunn har menneskene klart å tilegne seg kunnskap om hvordan det er mulig å leve innenfor naturens tåleevne og høste bærekraftig av naturens ressurser. Dette er kunnskap og erfaring som trengs i den omstillingen som nå ligger foran oss.

Kapitalismens rovdrift ødelegger kloden. Den tekniske og økonomiske makta i den rike delen av verden har gjort det mulig å gripe inn i og styre naturprosesser på alle nivåer og sentralisere, urbanisere og homogenisere lokale naturbaserte samfunn over hele verden. Den omfattende reduksjonen av mangfold og bruken av ikke-fornybare innsatsfaktorer som følger kapitalkreftenes behov for kortsiktig profitt, kjennetegner verdens mangesidige krise: klimakrisen med stadig mer ekstremvær, naturkrisen med tap av arter, økosystemer og lokalkulturer, økende ulikhet, redusert matsikkerhet og flere sultkatastrofer. Hardest treffer krisene de fattigste landene, som har bidratt minst til årsakene. Her hjemme er det de som på ulike vis lever av naturen, som rammes hardt. Rike land sitter igjen med de økonomiske fordelene, samtidig som de har best forutsetninger for både omstilling og klimatilpasning og for å håndtere konsekvensene av krisen.

Norge må møte disse endringene på flere måter: ved å svekke våre koblinger til den globale frihandelsøkonomien som driver fram krisene, ved å omstille til fornybar energi og ved å redusere overforbruk og gå over til en sirkulær økonomi med fornybare innsatsfaktorer. For å sikre legitimitet

og oppslutning i klimapolitikken må vi gjennomføre en politikk som når klimamålene, samtidig som forskjellene mellom folk og land reduseres. Økte klimagassutslipp og tap av biologisk mangfold er to store eksistensielle trusler som må løses i sammenheng. Prinsippet om arealnøytralitet må ligge til grunn, og det må føres naturbudsjett: Arealinngrep som har en negativ effekt på naturmangfoldet, må begrenses, og skadevirkninger må føre til krav om restaurering av natur. De klimatiltakene som gir mest mulig ren energi med minst mulig inngrep, må prioriteres. Det er et mål at omstillingen til fornybar energi ikke skal gå ut over naturmangfoldet.

I det nyliberalistiske systemet skal naturen overvinnes, utnyttes og kontrolleres for å tjene mennesket. Vårt mål er å forene menneskenes grunnleggende behov med behovene i den øvrige naturen. Vi vil bruke de neste tiårene til å vri teknologi, kapital, arbeidskraft og menneskelig aktivitet slik at samfunnsutviklingen tilpasses det økologiske mangfoldet og ikke river det ned. Denne brobygginga er vår sivilisasjons største oppgave.

Jordbruket må settes i stand til å innfri samfunnsoppdraget sitt, som er å sikre matvareberedskapen og øke Norges selvforsyningsgrad. Mer av våre egne areal må dyrkes og holdes i hevd, og utmarka må brukes til beiting. Krav til vern av matjord må styrkes.

Feminisme

Prinsipper:

Makt og privilegier skal ikke følge kjønn, og alle kjønn bør ha like muligheter. Ingen skal fratras retten til å bestemme over egen person og kropp. Kroppen skal aldri reduseres til en vare eller tjeneste for andre. Samtykke kan ikke kjøpes. Sex og surrogati er ikke arbeid.

Langsiktige mål og strategier:

SV er et feministisk parti. Feminisme er et frigjøringsprosjekt – vår feminisme handler om frihet fra kvinneundertrykkende strukturer. Målet er et samfunn der kjønn ikke begrenser folks frihet. Norge som moderne nasjon ble formet i en tid der kvinner ikke hadde stemmerett. Kvinner hadde ikke de samme rettighetene til arbeid, eiendom og formue som menn, og de hadde begrenset råderett over egen kropp, seksualitet og framtid.

Kvinnebevegelsen har kjempet fram en lang rekke formelle rettigheter og har utfordret normer og uformelle maktstrukturer. Fortsatt gjenstår kampen mot patriarkalske strukturer som påvirker kvinners liv, særlig globalt. Kvinnefrigjøringen vi kjemper for i Norge, er også del av en internasjonal kamp for kvinners frihet.

I dagens samfunn møter alle kjønn snevre og rigide kjønnsroller som begrenser friheten deres. De utgjør uformelle forventninger som introduseres tidlig og følger oss gjennom livet. Kjønnsrollene holder liv i de patriarkalske strukturene. De presenteres som en naturtilstand og ikke som en sosial konstruksjon og brukes til å rettferdiggjøre diskriminering av kvinner. Kjønnsroller begrenser alle, men går verst ut over kvinner og kjønnsminoriteter. Kjønnsrollene er forankret på mange måter. I arbeidsmarkedet kommer de til uttrykk gjennom store lønnsforskjeller mellom kvinnedominerte og mannsdominerte yrker, hvor kvinners arbeid nedvurderes. Kvinner tar fortsatt en større andel av arbeidet i hjemmet, noe som fører til at de jobber mer deltid og dermed tjener mindre og får lavere pensjon.

Jenter og kvinner utsettes for et massivt skjønnhets- og kroppspress. Dette er et press som kapitalister profitterer på, fordi idealene er umulige å oppnå, men mulige å strebe etter. Synet på hvordan kvinner og jenter skal se ut, introduseres tidlig, og idealene følger dem livet ut. Dette fysisk og psykisk helseskadelige presset ser man også at stadig flere unge gutter og menn utsettes for. Idealene er dessuten rasistiske idet de legger til grunn at hvit hud er den universelle definisjonen av skjønnhet.

Økonomisk selvstendighet gir frihet fra undertrykkende maktstrukturer. For å nå målet om full kvinnefrigjøring må kvinner som gruppe sikres det samme nivået av makt, penger og frihet som gruppen menn. Da trenger vi et likestilt arbeidsliv, og kvinner må ha økonomisk selvstendighet. Målet er et samfunn hvor makt og privilegier ikke følger kjønn.

Vold mot kvinner er et av de største samfunnsproblemer verden over. Vold og voldtekt er de sterkeste midlene for å kontrollere og undertrykke kvinner, særlig den volden kvinner utsettes for i private relasjoner. Vold mot kvinner er normalisert i den grad at det ikke blir sett på som et strukturelt samfunnsproblem, men snarere som en serie av enkelttilfeller.

Denne volden ligger også til grunn i den stadige kommersialiseringen av kvinnekroppen. I en kapitalistisk økonomi får kvinnekroppen verdi som vare, og fattigdom tvinger kvinner til å selge sin egen kropp for å overleve. Det er en trussel mot alles frihet når kroppen blir redusert til en vare som kan kjøpes for penger.

Å utøve kontroll over kvinners kropp og seksualitet er en effektiv måte å dominere og undertrykke kvinner på. En forutsetning for at kvinner kan leve et fritt og selvstendig liv, er at de har selvråderett over om og når de skal ha barn. I store deler av verden er kvinners seksuelle og reproduktive rettigheter underlagt streng politisk og sosial kontroll. Retten til prevensjon og selvbestemt abort må forsvares og styrkes.

I dag finnes det strukturelle forskjeller i helse, basert på kjønn, klasse og etnisitet. Forskning på helse har basert seg på kroppen til hvite menn, og dette har store konsekvenser for kvinner. Føde- og barseltilbudet er et eksempel på hvordan kvinnehelse blir systematisk nedprioritert. Alle skal ha lik rett til helsehjelp.

Rigide, nedarvede kjønnsrollemønstre definerer fortsatt hvordan vi lever, både når det gjelder samlivsform, kjønnsuttrykk og kjønnsnormer. Kvinner blir forsøkt splittet langs mange akser, herunder funksjonsnivå, klassetilhørighet, rasifisering og seksuell orientering. Disse ulike

formene for diskriminering og undertrykking overlapper og forsterker hverandre. Vår inkluderende kvinnekamp er en kamp for alles rett til selv å definere sitt eget liv, også på tvers av samfunnets forventninger.

Mennesker som bryter med kjønnsrollemønsteret, blir utsatt for sanksjoner, hets og diskriminering. Denne kjønnsbaserte volden og undertrykkingen inkluderer vold utøvd for å kue kvinner, men også vold utøvd mot andre grupper for å tvinge dem til å bøye seg for samfunnets rådende kjønnsnormer. Særlig ikke-binære og transpersoners mulighet til å leve et fritt og trygt liv begrenses av dette. Heteronormativitet, homofobi og transfobi er trusler mot feministisk frigjøring. Både kvinnebevegelsen og den skeive bevegelsen kjemper mot patriarkalske strukturer og rigide kjønnsroller. Den feministiske kampen er solidarisk og rommer alle disse kampene – den inkluderer alle. Ingen er fri før alle er fri.

Urfolk

Prinsipper:

Urfolk skal ha rett til å bestemme selv over sin egen kultur, sine egne samfunn og sine egne næringer. Den tradisjonelle kunnskapen som urfolk forvalter om generasjoners tilpasning til naturen, er en viktig ressurs i omstillingen til en bærekraftig økonomi. For at urfolkskulturen skal overleve, er vi avhengige av tradisjonsnæringene og av tilknytning til land, og dette må sikres både internasjonalt og i den norske delen av Sápmi.

Langsiktige mål og strategier:

Gjennom historien har stater overtatt urfolks landområder og utsatt urfolkene for ulike former for kolonisering og assimileringpolitikk. Urfolks rettigheter er anerkjent i folkeretten, i ILO-konvensjonen og i andre internasjonale organer. I praksis mangler urfolk mange steder i verden likevel både selvbestemmelse og beskyttelse av sine egne næringer og samfunn og sin egen kultur. I enkelte land er det direkte farlig for urfolk å kjempe for sin kultur og sine rettigheter.

Vi legger til grunn at urfolks språk, kultur og tradisjonsnæringer trenger ekstra vern for å overleve. Rasisme og diskriminering mot urfolk skal motarbeides, og vi vil kjempe for respekt for urfolksrettigheter både internasjonalt og nasjonalt. Norges territorium er tufta på to folk – nordmenn og samer. De to folkenes historie er nøye sammenvevd gjennom samliv i tusener av år. At den norske stat har ført en politikk med mål om å viske ut samisk språk, samisk identitet, samisk kultur og samiske næringer, har satt dype spor i mennesker og lokalsamfunn og påvirker fremdeles relasjoner og samfunnsutvikling. Det er en klar plikt for majoritetssamfunnet å bidra til arbeidet med å styrke det samiske samfunnet etter skadene det er påført av fornorskingspolitikken.

Å bevare og styrke samisk språk og samiske tradisjonsnæringer er avgjørende for at samisk kultur og samiske samfunn skal overleve. Tap av areal er en trussel for reindrifta, mens tap av fiskerettigheter og strukturendringer i fiskeflåten har fratatt mange samer langs kysten muligheten til å velge fiske som

levevei. Derfor må vi styrke grunnlaget for tradisjonsnæringer, anerkjenne urfolks kunnskap om naturen i sine nærområder og sikre sterkere vern mot arealinngrep i samiske områder. Det er avgjørende for samenes framtid at samiske organer får mer innflytelse og kapasitet til å jobbe med saker som er viktige for det samiske og norske samfunnet, og at samisk selvbestemmelse styrkes.

Det grønne skiftet må gjennomføres på en måte som sikrer urfolks rettigheter og muligheter til å videreutvikle sin kultur på egne premisser. Vi må unngå en grønn kolonialisme. Prinsippet om urfolks frie, forhåndsinformerte samtykke utgår fra FNs urfolkserklæring. At Norge har signert denne, forplikter oss til å følge opp både internasjonalt og i Norges del av Sápmi. Det innebærer at rettighetshavere må sikres full informasjon om inngrep som kan påvirke dem og retten til å gi sitt samtykke. Konsultasjoner og utredning av konsekvenser må være gjennomført før tiltak iverksettes. Urfolk skal ikke betale prisen for den skaden statene og bedriftene til jordas rikere og mektigere folkeslag har påført kloden.

Antirasisme

Prinsipper:

Alle skal ha like rettigheter og muligheter i livet, uavhengig av hudfarge, religion og etnisk, sosial eller kulturell bakgrunn.

Langsiktige mål og strategier:

Rasisme undertrykker, utnytter og holder folk i ufrihet og har ført til noen av historiens mest grusomme forbrytelser, blant annet gjennom drap, vold og høyreekstremisme. Rasismen deler mennesker inn i grupper og forsøker å etablere en sannhet om at noen mennesker er overlegne andre. Raseteorien eksisterer fortsatt, og rasisme basert på hudfarge er sterkt til stede den dag i dag. Kulturell rasisme og islamofobi øker kraftig. De falske ideene om at minoriteters kulturer er mindre verdt, og at de er inkompatible med vestlig majoritetskultur, må bekjempes. Vårt mål er et mer mangfoldig samfunn fritt for rasisme og diskriminering.

Rasisme tar mange former. Vi ser strukturell rasisme i håndhevelse av lover og regler, og vi ser det i asylpolitikk og arbeidsliv og i rasistiske holdninger som møter folk i hverdagen. Rasisme kommer også til uttrykk gjennom vold og høyreekstremisme. Norges nasjonale minoriteter har vært utsatt for historisk undertrykking og må fremdeles kjempe for å hevde sine kulturelle rettigheter. Vårt mål er at språket og kulturen til nasjonale minoriteter og urfolk skal sikres.

Rasisme henger sammen med ulikhet i makt og rikdom. Forskjeller skaper hierarkier, hvor ideer om overherredømme kan etableres. Den globale kapitalismen er bygd på at man behandler noen mennesker som mindre verdifulle enn andre. Disse rasistiske strukturene skaper splittelse og setter ulike grupper opp mot hverandre, noe eierklassen tjener på.

Kolonialismens rasistiske mekanismer er videreført til dagens samfunn. Den høye

andelen innvandrere og papirløse i svart arbeid og underbetalte jobber viser at det er noen som tjener penger på rasisme, og at det er andre – også i Norge – som behandles som mindreverdige.

Rasistiske holdninger og handlinger rammer minoritetsbefolkningens liv og helse. I tillegg til den grunnleggende urettferdigheten rasismen representerer, og de materielle ulikhetene den skaper, utgjør rasismen et folkehelseproblem.

Vi vil bekjempe rasisme, antisemittisme, islamofobi, diskriminering og høyreekstremisme. Likeverd, like muligheter og frihet for alle er ikke oppnådd før både institusjonell og strukturell rasisme og hverdagsrasisme er bekjempet. Kampen må være både langsiktig og kortsiktig.

På lengre sikt er kampen for mer fellesskap og små forskjeller i makt og rikdom veien til mindre konflikt, hat og utenforskap. Vi må legge til rette for en integrering som balanserer behovene til lokalsamfunn og solidaritet med innvandrere som ønsker å bli en del av samfunnet, og vi må forhindre segregering. Vi må utvikle et apparat for å fange opp ekstremisme så tidlig som mulig og hjelpe personer ut av ekstreme miljøer. De som utsettes for hat og vold, må beskyttes, og disse handlingene må møtes med fordømmelse.

På kort sikt må alle former for rasisme møtes med kraftig reaksjon. Vi vil reagere på alle tegn på rasisme, enten det skjer på nettet, i gatene, i arbeidslivet eller i institusjoner. Vi vil ta i bruk alle lovlige midler i møte med hverdagsrasisme. Den militante, organiserte og voldelige rasismen utnytter organisasjonsfriheten og

demokratiske rettigheter for å bekjempe demokratiet. Dens eksistens og agitasjon i det offentlige rom utgjør en trussel mot det åpne demokratiet, og særlig mot minoriteters trygghet.

Den globale rasismen må møtes med internasjonal solidaritet og klassekamp, altså den felles interessen vanlige mennesker har av rettferdighet og frihet på tvers av grensene. Det innebærer blant annet at Norge må føre en solidarisk politikk som bidrar til utjevning til fordel for folkene i det globale sør.

Solidaritet

Prinsipper:

Ingen land eller folk skal oppleve utbytting, undertrykking eller nød. Alle skal ha et anstendig materielt velstandsnivå. Solidaritet innebærer at mennesker og nasjoner i fellesskap beskytter hverandre og bidrar til å virkeliggjøre hverandres mål – det er en forutsetning for fred, rettferdighet og en verden i økologisk balanse.

Langsiktige mål og strategier:

Århunder med rasistisk slaveri og kolonialisme har ført til at de rike, vestlige industrilandene har tatt en dominerende posisjon i verden gjennom vold og makt. Multinasjonale selskaper og rike land skor seg på å utnytte billige råvarer og billig arbeidskraft. Moderne imperialisme og utbytting preger fortsatt verdensøkonomien. Multinasjonale selskaper og nyliberal frihandel forsterker den økonomiske ulikheten mellom de vestlige landene og det globale sør. Konsekvensen er at arbeidere utnyttes og mange lever under slavelignende forhold.

Med tilbakegangen i den demokratiske utviklingen og stort press på menneskerettighetene blir styresett gjerne mer autoritære, noe som fører til økende politisk, sosial og økonomisk undertrykking.

Makta til den rike delen av verden er bygd på fossil energi og naturinngrep. Dette har forårsaket en klima- og naturkrise som truer livsgrunnlaget vårt, og som rammer fattige land hardest. Konsekvensene er mer fattigdom, krig, sosial uro, flukt og ressurskonflikter. Allerede er mange titalls millioner mennesker på flukt i verden.

Det hviler et stort ansvar på Norge for å snu utviklingen. Vi er et rikt vestlig land som har tjent stort på fossil utvinning, og Norge må kutte klimagassutslippene mer og raskere enn de fleste andre land. Vi skal gå i front for å støtte finansiering av omstilling, klimatilpasning, tap og skade som følge av klimaendringer i andre land. Norge skal føre en human og solidarisk politikk overfor mennesker på flukt.

Løsningene på de to store utfordringene i vår tid – ulikhetskrisen og miljøkrisen – henger sammen og må derfor skje globalt. Hvis fattigere land skal klare å omstille seg, kutte utslippene og bygge velferd, må vi endre det økonomiske systemet, slik at de ikke blir utnyttet.

Skal vi få til en utvikling på folks og naturens premisser, må vi erstatte kapitalmaktas tvang med en solidarisk utviklingspolitikk. Globalt trenger vi en handels- og finanspolitikk som stanser utbytting og kapitalflukt, og som støtter opp om målene om mindre forskjeller, kutt i klimagassutslipp og økosystemer i balanse. Vi trenger en global klimapolitikk hvor de rike delene av verden tar sitt rettmessige og historiske hovedansvar. Vi må ta vare på jorda og støtte en selvstendig matproduksjon, slik at det blir mulig for alle land å brødfø sin egen befolkning. Vi trenger en human og solidarisk flyktningpolitikk, hvor det er behovet som avgjør hvor mange som skal få beskyttelse, ikke hvem som ses på som verdige. Vi trenger en samstemt utviklingspolitikk hvor alle politikkområder sammen bidrar til politisk, sosial og økonomisk frigjøring.

Landenes selvstendighet må forsvares og sikres, samtidig som utfordringer som går på tvers av landegrenser, må løses gjennom sterke multilaterale organisasjoner. Den globale kapitalismen må svekkes gjennom sterke folkebevegelser og internasjonal klassekamp. Vi trenger internasjonal solidaritet nedenfra.

Fred og sikkerhet

Prinsipper:

Samfunnet skal være trygt for alle. Alle land har rett til selvstendighet og selvråderett og til å beskytte seg og hevde sin suverenitet innenfor rammene av en internasjonal rettsorden. Målet med forsvars- og sikkerhetspolitikken er varig fred og trygghet.

Langsiktige mål og strategier:

Verden står overfor store sikkerhetsutfordringer. Store sosiale forskjeller og miljøkriser skaper ressursmangel, uro og konflikt.

Rivaliseringen mellom stormaktene fører til økt spenning og opprustning. Folkeretten utfordres og brytes ned, og faren for bruk av atomvåpen har blitt større. Autoritære krefter i verden er på frammarsj. Imperialismaktene destabiliserer andre land og økonomier i jakten på mer makt og profitt. Data- og bioteknologi som er ute av demokratisk kontroll, utgjør en trussel for folk og samfunn. Totalberedskapen i møte med utfordringene er mangelfull.

Utgangspunktet for forsvars- og sikkerhetspolitikken må alltid være å fjerne de grunnleggende årsakene til spenninger og konflikt. Derfor ligger løsningene ofte på andre områder enn forsvars- og sikkerhetspolitikken. Dessverre preges verden i dag av en overdreven tro på militærmakt som løsning på problemer. Det bidrar til opprustning, militære intervensjoner og eskalerende stormaktsrivalisering. Dette undergraver en verdensorden der rett går foran makt, og svekker de institusjonene og avtalene som gjør oss og verden trygge.

Norge bør i stedet jobbe for gjensidig avmilitarisering og nedrustning, konfliktløsning og fredsarbeid. Krig er menneskefiendtlig og miljøskadelig. Solidaritet og internasjonalt samarbeid er grunnleggende for å demme opp for de sikkerhetsutfordringene verden står overfor. Sosialisme på tvers av landegrensener er en del av vår fredsstrategi.

Vårt utgangspunkt er at konflikter fortrinnsvis skal løses med ikke-voldelige midler. Vi tar avstand fra all bruk av militærmakt som ikke er hjemlet i FN-pakten. I samarbeid med fredsbevegelsen vil vi føre en aktiv fredspolitikk i solidaritet med dem som rammes hardest av krig.

I en verden preget av stormakters agenda og den sterkeste rett øker forskjellene, og mindre og fattigere land blir utnyttet. En mer rettferdig fordeling og en regelstyrt verden hvor folkeretten respekteres, er avgjørende for fred og trygghet i verden. Verdens atomvåpenarsenaler utgjør en trussel mot hele sivilisasjonen og mot økosystemene våre. Norge skal fordømme atomvåpen og andre masseødeleggelsesvåpen og gå foran i arbeidet for en atomvåpenfri verden.

Stormaktsinteresser skal ikke styre Norges handlinger. Dette innebærer at vi ikke skal ha atomvåpen eller stasjonering av utenlandske styrker på norsk jord i fredstid, og at vi skal ha en restriktiv politikk for salg og eksport av norske våpen.

Samtidig må vi i Norge kunne forsvare våre demokratiske verdier og institusjoner. Vi trenger et territorialforsvar med tilstrekkelig evne til å hevde vår suverenitet. Vi ønsker ikke et profesjonalisert forsvar som fjerner seg fra befolkningen det skal beskytte. Et vernepliktbasert folkeforsvar gjør samfunnet mer robust og sikrer samtidig at en større del av medlemmene i samfunnet kan delta i den åpne forsvars- og sikkerhetsdebatten.

Forsvarssamarbeid og sikkerhetsallianser med andre land kan inngås ut fra felles geografiske, defensive forsvarsinteresser, basert på gjensidighet og felles sikkerhet. Vårt mål er at slike allianser skal ivareta forsvaret av landområder, og at de ikke skal brukes som instrument for stormaktsinteresser eller som argument for å ha atomvåpen som en del av sin strategi.

En del av totalberedskapen handler også om å beskytte innbyggerne mot terror og trusler. Da må vi i tillegg til politiinnsats forebygge utenforskap og polarisering gjennom inkludering i samfunnslivet. Vi må sikre at det er små forskjeller i makt og rikdom.

Det er ikke mulig å fullt ut sikre seg mot trusler; risiko er noe vi må leve med. Men med strukturelle grep kan vi begrense risikoen. En overdreven sikkerhetspolitikk er et samfunnsproblem som kan føre til ufrihet, til militarisering av samfunnet eller til at vi blir en politistat.

Klimaendringene har store konsekvenser i Norge, og det kreves en omfattende tilpasning for å trygge folk, lokalsamfunn, ressursgrunnlag og viktig infrastruktur. Den lokale beredskapen skal være navet i møtet med kriser. Norge bør være mest mulig selvforsynt med mat, energi og medisiner.

Sosialisme nedenfra

Prinsippprogrammet er det ideologiske grunnlaget for Sosialistisk Venstreparti. Her fastsettes våre ideer, visjoner og strategier, som danner utgangspunktet for arbeidet vi gjør lokalt og nasjonalt, i kommuner og fylker og på Stortinget.

Sentralt i våre prinsipper er at forandring ikke er noe som skal komme ovenfra, fra markedet, eller fra en elite eller et ekspertvelde. Demokratisk sosialisme bygger på ideen om at grunnleggende forandring må drives fram av oss selv, ikke på våre vegne. Dette gjør at våre prinsipper også skal forme måten vi jobber på som parti.

Sosialistisk Venstreparti er et verktøy for demokratisk endring av Norge og verden. For å oppnå grunnleggende samfunnsendringer arbeider SV både gjennom valg og folkevalgte organer og gjennom aktivisme og deltakelse i bevegelser. SV søker makt og samarbeider med andre partier for å oppnå framgang for vårt prosjekt. Målet er politiske resultater, ikke posisjoner i seg selv.

Forandring må komme strømmende nedenfra, både gjennom ideer og ved at det etableres eksempler i praksis. Derfor er ikke SVs standpunkter begrenset til hva som til enhver tid regnes som folkevalgte organers ansvarsområder. Derfor knytter SV de politiske hverdagskampene til hovedprosjektene om en sosialistisk og feministisk samfunnsordning. Derfor søker SV etter politiske krav og løsninger som peker utover dagens system og samfunnsorganisering, i retning sosialisme. Fellesskapsløsninger i hele det norske samfunn viser vei i praksis.

Vi anerkjenner at ikke alle bevegelser eller grupperinger som representerer minoritetsbefolkningen, har like lett for å bryte lydmuren i samfunnsdebatten. Et demokratisk samfunn forutsetter også levende utenomparlamentariske bevegelser. Et sosialistisk samfunn formes gjennom folkelig deltakelse og politisk kamp. Kampen for sosialisme må innebære at vi kjemper

for at klasseskiller fjernes og godene deles. Det er en styrke for samfunnet at det består av mennesker som har innflytelse over egen hverdag og framtid. Vanlige menneskers organisering og deltakelse har stått i konflikt med de rike og mektiges interesser og har formet samfunnet til fordel for de mange. SV står i tradisjonen til den demokratiske venstresiden, og vi vet at det er mulig å oppnå et rettferdig samfunn. Fordi folk forandrer verden!

For de mange – ikke for de få

sv.no

